

ผลการเสริมสร้างเจตคติและฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อการป้องกัน
ความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

บทคัดย่อ
ของ
สุวิมล สุขเกษม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ตุลาคม 2547

สุวิมล สุขเกษม. (2547). ผลการเสริมสร้างเจตคติและทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ปริญญาโท วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์งามตา วนิทานนท์ , รองศาสตราจารย์ ดร. อรพันธ์ ชูชม.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองประเมินผล มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการฝึกอบรมเจตคติและทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนแก่นักเรียนในปริมาณต่างๆกันที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า 2) เพื่อศึกษาบทบาทของปัจจัยเชิงเหตุผลมทพบร่วมกับการฝึกอบรมที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าในนักเรียนประเภทต่างๆ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างจิตลักษณะที่ฝึกใหม่กับปัจจัยเชิงเหตุผลมทพบที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าในนักเรียนประเภทต่างๆ

กลุ่มตัวอย่างที่วิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดระยอง จำนวน 109 คน นักเรียนเหล่านี้เป็นนักเรียนที่มีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้าแต่เดิมอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเกณฑ์ในการแบ่งนักเรียน

แบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบมีการสุ่ม มีกลุ่มควบคุม มีการวัดหลังการทดลอง (The Randomized Control Group Posttest Only Design) โดยมีกลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ฝึกทั้งสองด้าน (กลุ่มฝึก 100 %) กลุ่มที่ 2 ฝึกเจตคติที่ติดต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้าเพียงด้านเดียว 50 % และทำกิจกรรมควบคุมอีก 50 % กลุ่มที่ 3 ฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนเพียงด้านเดียว 50 % และทำกิจกรรมควบคุมอีก 50 % และกลุ่มที่ 4 ทำกิจกรรมควบคุมทั้งหมด (กลุ่มฝึก 0 %)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ เครื่องมือที่ใช้ทดลองหรือชุดฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย ชุดฝึกอบรมเจตคติที่ติดต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้าและชุดฝึกอบรมทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน ประเภทที่สอง คือ เครื่องมือวัดตัวแปรอิสระสมทพบและตัวแปรตามมีทั้งหมดจำนวน 7 ชุด ซึ่งประกอบด้วย แบบวัดความรู้เกี่ยวกับยาบ้า แบบวัดการมีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติด แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า แบบวัดความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า แบบวัดความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า แบบวัดพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า และแบบวัดพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า แบบวัดดังกล่าวมีทั้งที่นำมาจากที่ผู้อื่นสร้างไว้แล้วและผู้วิจัยสร้างขึ้น ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าตั้งแต่ .62 ถึง .87

ขั้นตอนการทดลอง การทดลองดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การลองทดลอง ได้แก่ การลองทดลองเครื่องมือวัดตัวแปรเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือต่างๆ และการลองทดลองกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบขั้นตอนและกระบวนการในการ

ดำเนินกิจกรรมต่างๆและเพื่อดูความสามารถในการใช้เครื่องมือวัดตัวแปรหรือการปฏิบัติในการทดลองของผู้ดำเนินการและผู้ช่วยวิจัย

การทดลอง

การวัดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ทำการวัดก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า การมีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติด

การสุ่มนักเรียนเข้ากลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม จำนวน 4 กลุ่ม โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1,2,3 และกลุ่มควบคุม

ดำเนินการทดลอง ทำการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า จำนวน 8 ชั่วโมง และการฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน จำนวน 6 ชั่วโมง รวม 14 ชั่วโมง โดยทำการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้าก่อนแล้วจึงฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน

ขั้นตอนการฝึก กลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 ฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า ขณะที่กลุ่มทดลองที่ 3 และกลุ่มควบคุม ฝึกกิจกรรมควบคุม ใช้เวลา 8 ชั่วโมง กลุ่มทดลองที่ 1 และ 3 ฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน ขณะที่กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุมฝึกกิจกรรมควบคุม ใช้เวลา 6 ชั่วโมง

การวัดผลหลังการอบรม ผู้วิจัยทำการวัดตัวแปรตาม 2 ครั้ง วัดครั้งแรกทันทีหลังทำการฝึกอบรม ได้แก่ การวัดตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า ความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า วัดครั้งที่สอง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าหลังการฝึกอบรม 1 เดือน ได้แก่ การวัดตัวแปรความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า พฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า และพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติสำคัญที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง และเมื่อพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ Least Significant Difference และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐานและแบบเป็นขั้น

ผลการวิจัยที่สำคัญ มี 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก นักเรียนที่ได้รับผลดีจากการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า หรือทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน วัดทันทีหลังการฝึก คือ นักเรียนลักษณะต่อไปนี้

- 1) นักเรียนหญิงที่ได้รับการฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนหรือนักเรียนที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดน้อย หรือ นักเรียนผลการเรียนสูง มีความรู้เกี่ยวกับยาบ้ามาก และได้รับการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า หรือนักเรียนผลการเรียนสูง มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดน้อย ไม่ได้รับการฝึกทั้งสองด้าน กลุ่มนักเรียนเหล่านี้เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อ

พฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้ามาก 2) นักเรียนชายและนักเรียนผลการเรียนต่ำ ที่ได้รับการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า หรือนักเรียนหญิงที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดน้อย ได้รับการฝึกทั้งสองอย่าง นักเรียนกลุ่มดังกล่าวเป็นนักเรียนที่มีความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้ามาก นักเรียนที่ได้รับการผลดีจากการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า หรือทักษะเพื่อช่วยเพื่อน วัดติดตามผล 1 เดือนหลังการฝึก คือ 1) นักเรียนชายที่ได้รับการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า หรือนักเรียนกลุ่มรวม โดยเฉพาะนักเรียนที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดน้อย ซึ่งได้รับการฝึกทักษะเพื่อช่วยเพื่อนอย่างเดียว นักเรียนเหล่านี้เป็นนักเรียนที่มีความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้ามาก 2) นักเรียนกลุ่มรวม โดยเฉพาะนักเรียนชายและมีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดน้อย ผู้ซึ่งได้รับการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้าอย่างเดียว รวมทั้งนักเรียนในกลุ่มรวมที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดมากและได้รับการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า นักเรียนดังกล่าวเหล่านี้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าและพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้ามาก 3) พบเฉพาะในนักเรียนชายและนักเรียนผลการเรียนสูง ที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดมากและได้รับการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า นักเรียนสองกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้ามาก

ประการที่สอง จิตลักษณะฝึกใหม่สองประการ คือ เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้าและความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้า (วัดทันทีหลังการฝึก) ร่วมกับตัวแปรอิสระสมทบสองประการ คือ ความรู้เกี่ยวกับยาบ้าและการมีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติด ร่วมกันทำนายตัวแปรตามซึ่งวัดติดตามผล 1 เดือน ได้อย่างชัดเจน โดย 1) จิตลักษณะฝึกใหม่สองประการร่วมกับตัวแปรอิสระสมทบสองประการ สามารถทำนายความแปรปรวนของความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าของกลุ่มนักเรียนรวมได้ร้อยละ 30.2 และทำนายในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้ตั้งแต่ ร้อยละ 22 ถึง 42.7 ตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าและเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า แสดงว่านักเรียนยังมีจิตลักษณะสองประการดังกล่าวสูง ยังมีความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าสูง 2) จิตลักษณะฝึกใหม่สองประการร่วมกับตัวแปรอิสระสมทบสองประการ สามารถทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าของกลุ่มนักเรียนรวมได้ร้อยละ 35.2 และทำนายในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้ตั้งแต่ ร้อยละ 33.2 ถึง 52.8 ตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าและเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพติดยาบ้า แสดงว่านักเรียนยังมีจิตลักษณะสองประการดังกล่าวสูง ยังมีพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าสูง 3) จิตลักษณะฝึกใหม่สองประการร่วมกับตัวแปรอิสระสมทบสองประการ สามารถทำนายความแปรปรวนของพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพติดยาบ้าของกลุ่ม

รวมได้ร้อยละ 43.2 และทำนายในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้ตั้งแต่ ร้อยละ 31.3 ถึง 53.3 ตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าและเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า แสดงว่านักเรียนยังมีจิตลักษณะสองประการดังกล่าวสูง ยังมีพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าสูง

ข้อเสนอแนะ

ประการแรก การฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า ส่งผลดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าและพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าในกลุ่มรวม และโดยเฉพาะนักเรียนที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดมาก นอกจากนั้นการฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนยังให้ผลดีต่อพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดมาดด้วย แสดงว่าการที่นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมในครอบครัวหรือชุมชนที่มีผู้ใช้ยาเสพติดมาก จำเป็นต้องให้การฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า และหรือการฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าและพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า

ประการที่สอง การฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า ส่งผลดีแก่นักเรียนชายทั้งในระดับจิตใจ คือ มีความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า มีความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้ามาก และในระดับพฤติกรรม คือ พฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าและพฤติกรรมช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า ส่วนในนักเรียนหญิงที่ได้รับการฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนเพียงอย่างเดียว ก่อให้เกิดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า และการฝึกเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้าและฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อน ก็มีความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้ามาก และพบต่อไปอีกว่า เมื่อนักเรียนหญิงได้รับการสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า และมีความตั้งใจช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า แล้วประกอบกับมีความรู้เกี่ยวกับยาบ้ามากและมีแบบอย่างคนใกล้ชิดใช้ยาเสพติดน้อยเท่าใด ก็เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้ามากเท่า่นั้น